

De metro als energiebedrijf

De juridische randvoorwaarden voor de inpassing van de E-OV-Hub als accelerator van de energie- en mobiliteitstransitie

2

S. Lavrijssen, J. Schefman en L. Stolle*

Om de klimaatdoelen te behalen en de energietransitie te versnellen zijn innovatieve oplossingen nodig om de ontstane congestie op het elektriciteitsnet tegen te gaan. Energiehubs zoals de E-OV-Hub kunnen een belangrijke rol spelen in de oplossing van dit probleem door elektriciteit binnen een lokaal energiesysteem te produceren, te distribueren en te gebruiken. Alhoewel een E-OV-Hub technisch gezien mogelijk is, is de vraag gerezen hoe de E-OV-Hub zich verhoudt tot Europese en nationale regels voor de regulering van de energienetwerken en gesloten distributiesystemen. Dit artikel analyseert of de E-OV-Hub past binnen de randvoorwaarden van het Europees recht en het voorstel voor de Energiewet (Raad van State) ten aanzien van het beheer van gesloten distributiesystemen.

een ‘energie-unie’ te creëren.³ Dit plan is weer een vervolg op het ‘Fit for 55’-pakket van de Europese Commissie, dat is opgesteld met het doel dat de EU uiterlijk in 2050 klimaatneutraal is.⁴

Volgens experts, waaronder hoofdeconoom van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Peter Hein van Mulligen, leiden de stijgende energieprijzen tot de huidige inflatie.⁵ De verduurzaming van de energiemarkt wordt door De Nederlandsche Bank als langetermijnoplossing hiervoor gezien.⁶ Ingrijpende maatregelen zijn nodig om de energietransitie te versnellen en om de klimaatdoelen te behalen. De versnelling van de energietransitie gaat echter gepaard met nieuwe uitdagingen waarvoor oplossingen moeten worden gevonden. De transitie naar het gebruik van elektriciteit als voornaamste energiebron maar ook andere factoren zoals de groeiende vraag naar elektriciteit gedreven door digitalisering (o.a. datacenters) en economische groei zorgen voor een tekort aan capaciteit op het elektriciteitsnet, ook wel aangeduid als ‘netcongestie’.⁷ Door deze congestie is voor innovatieve duurzame oplossingen ten behoeve van de versnelling van de

I. Inleiding

De energietransitie staat voor grote uitdagingen. Onder de invloed van de oorlog in Oekraïne dreigen energietekorten en stijgen de energieprijzen.¹ Dit heeft de Europese Commissie ertoe bewogen om het ‘REPowerEU Plan’ op te zetten met als doel de EU onafhankelijk te laten worden van Russische fossiele brandstoffen.² Het REPowerEU Plan moet bijdragen aan een versnelde ‘clean transition’ en het bundelen van de krachten van de lidstaten om een veerkrachtig energiesysteem en uiteindelijk

* Saskia Lavrijssen is hoogleraar Regulation and governance of network industries aan Tilburg University en directeur van het Tilburg Institute for Law Technology and Society. Julia Schefman heeft de master Law and Technology aan Tilburg University afgerond en Lien Stolle is promovenda aan de Universiteit Gent.

Deze bijdrage is een vervolg op het rapport *De juridische randvoorwaarden voor de creatie van een E-OV-Hub* (Tilburg: Tilburg University 2021) van Saskia Lavrijssen en Lien Stolle. Deze bijdrage is mede mogelijk gemaakt door toekenning van een NWO-subsidie op basis van het Perspectief-programma aan het Megamind-consortium.

1 S. ten Teije, ‘Nederlanders willen massaal van het gas vanwege oorlog in Oekraïne’, *Algemeen Dagblad* 3 maart 2022, <https://www.ad.nl/wonen/nederlanders-willen-massaal-van-het-gas-vanwege-oorlog-in-oekraïne-a554a3c3/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>.

2 Commissie, ‘REPowerEU Plan’ (Communication), COM(2022) 230 final, p. 1 (hierna: REPowerEU Plan).

3 REPowerEU Plan, p. 20.

4 Commissie, ‘“Fit for 55”: delivering the EU’s 2030 Climate Target on the way to climate neutrality’ (Communication), COM(2021) 550 final, p. 1.

5 B. Kamphuis, ‘Inflatie steeg in maart tot bijna 12 procent, hoogste sinds 1975’, nos.nl, 1 april 2022, <https://nos.nl/artikel/2423437-inflatie-steeg-in-maart-tot-bijna-12-procent-hoogste-sinds-1975>.

6 M. de Jonge Baas, ‘De Nederlandsche Bank: energieprijzen drijven inflatie op, energietransitie het “wapen”’, *solarmagazine.nl*, 21 maart 2022, <https://solarmagazine.nl/nieuws-zonne-energie/126749/de-nederlandsche-bank-energieprijzen-drijven-inflatie-op-energietransitie-het-wapen>.

7 M. Niewold, ‘Te weinig capaciteit op stroomnet om nieuwe bedrijven aan te sluiten’, *rtnnieuws.nl*, 24 juni 2021, <https://www.rtnnieuws.nl/economie/artikel/523810/netbeheerder-liander-kan-niet-bolwerken-bedrijven-wachtlijst> (hierna: Niewold 2021).

energietransitie niet altijd of te weinig plek.⁸ Zo kan bijvoorbeeld het overschot van lokaal geproduceerde zonne-energie door particulieren niet altijd teruggelieferd worden ten voordele van anderen omdat de levering van deze elektriciteit bij een piek de netcapaciteit zou overschrijden.⁹ In sommige gebieden in Nederland bestaan inmiddels wachtlijsten voor stroomaansluitingen en is zelfs sprake van een stop op nieuwe aansluitingen voor grootverbruikers, zoals in Noord-Brabant en Limburg.¹⁰ Verder overstijgt, volgens Liander, in Amsterdam de vraag naar netcapaciteit, de snelheid waarop netten gebouwd kunnen worden.¹¹

Volgens minister Jetten voor Klimaat en Energie bestaat voor de aanpak van de netcongestie, geen kortetermijnoplossing.¹² Het Actieteam Netcapaciteit¹³ stelde daarom, in 2022, het actieplan 'Samen sneller het net op' waarin in vijf thema's wordt besproken hoe de huidige problemen met netcapaciteit kunnen worden aangepakt.¹⁴ Hier kan men bijvoorbeeld denken aan plannen voor een efficiënter gebruik van beschikbare capaciteit en het geven van prioriteit aan investeringen.¹⁵ Ook heeft de Autoriteit Consument & Markt (ACM) het Codebesluit congestiemanagement gepubliceerd waarin nieuwe regels staan om het systeem omtrent congestiemanagement laagdrempeliger en dus ook geschikter te maken voor de verdeling van capaciteit op de regionale netten bij een capaciteitstekort.¹⁶ Voor de oplossing van het tekort aan netcapaciteit en voor het optimaal gebruik van flexibiliteit in de markt, kan men nu ook denken aan het mogelijk maken van flexibele bilaterale langetermijncontracten onder de nieuwe regels.¹⁷ Daarnaast kan de gebruikmaking van thuis- en buurtbatterijen ook helpen doordat bij

een overvloed aan elektriciteit, deze wordt opgeslagen en niet op het net wordt ingevoerd.¹⁸ Of als de nood aan de man komt, kan sprake zijn van de instelling van een aansluitladder.¹⁹

Een ander voorbeeld, dat kan bijdragen aan de oplossing van netcongestie, betreft de creatie van een energiehubs. Een energiehubs kan bijdragen aan de 'efficiënte integratie van duurzame energie' door met behulp van ICT te zorgen dat sprake is van een optimaal gebruik en optimale opwek van duurzame energie binnen een bepaald gebied. De afgelopen jaren zijn verschillende initiatieven ontstaan waarbij verschillende soorten energiehubs worden gecreëerd. Zo ontwikkelen zich zogenaamde E-OV-Hubs in het openbaar vervoer, zoals bij het metrobedrijf RET in de gemeente Rotterdam.²⁰

De oprichting en toepassing van energiehubs, zoals een E-OV-Hub, is in principe technisch mogelijk. Het knelpunt is echter dat vaak onduidelijk is of en hoe deze concepten passen binnen het geldende Europese en nationale juridisch kader voor de regulering van de energienetwerken. Het energierecht is namelijk een complex rechtsgebied waarin goed gekeken moet worden naar het type energienetten en de juridische gevolgen die de kwalificatie van de netten heeft. Het gesloten distributiesysteem, het systeem waarbinnen de E-OV-Hub mogelijk zou kunnen passen, is namelijk een uitzondering op het monopolie van de regionale netwerkbeheerder die in een bepaald gebied het alleenrecht heeft om het openbare elektriciteitsnet te beheren, te ontwikkelen en de elektriciteit te distribueren.²¹

Dit artikel onderzoekt wat de Europese en nationale randvoorwaarden zijn voor de ontwikkeling van een

- 8 R. Zomers, 'Elektriciteitsnet Amsterdam bereikt capaciteitslimiet door digitalisering', *tweakers.net*, 24 juni 2021, <https://tweakers.net/nieuws/183580/elektriciteitsnet-amsterdam-bereikt-capaciteitslimiet-door-digitalisering.html>.
- 9 Niewold 2021; B. Ebskamp, S. Lednor & T. Bakker, *Zó werkt energie in Nederland*, Amsterdam: De Argumentenfabriek 2021, p. 11 (hierna: Ebskamp e.a. 2021).
- 10 'Tennet kondigt voorlopige stop aan voor (nieuwe) grootverbruikers in Noord-Brabant en Limburg', *enexis.nl*, 9 juni 2022, <https://www.enexis.nl/over-ons/nieuws/2022/06/tennet-kondigt-voorlopige-stop-aan>.
- 11 Niewold 2021.
- 12 E. van Gastel & M. de Jonge Baas, 'Minister Jetten maakt werk van oplossingen voor vol stroomnet: "Problemen niet met 1 druk op de knop weg te nemen"', *solarmagazine.nl*, 9 februari 2022, <https://solarmagazine.nl/nieuws-zonne-energie/126464/minister-jetten-maakt-werk-van-oplossingen-voor-vol-stroomnet-problemen-niet-met-1-druk-op-de-knop-weg-te-nemen> (hierna: Van Gastel & De Jonge Baas 2022).
- 13 Bestaande uit: Energie-Nederland, Energie Samen, Energy Storage NL, FME, Holland Solar, IPO, Koninklijke Bouwend Nederland, Netbeheer Nederland, NVDE, NWEA, Techniek Nederland, VNG, VNO-NCW/MKB Nederland en WENB. Zie 'Breed actieteam aan de slag met knelpunten stroomnet', *netbeheernederland.nl*, 31 januari 2022, <https://www.netbeheernederland.nl/nieuws/breed-actieteam-aan-de-slag-met-knelpunten-stroomnet-1500>.
- 14 Van Gastel & De Jonge Baas 2022.
- 15 Ibid.
- 16 Het begrip 'flexibiliteit', zoals gedefinieerd door TNO, verwijst naar de mogelijkheid in te haken op fluctuaties van vraag en aanbod en dus af te wijken van het normale verbruiksprofiel van elektriciteit wanneer dit wordt vereist door externe factoren. Zie J.F. Donker e.a., *Naar een toekomstbestendig energiesysteem: flexibiliteit met waarde*, Delft: TNO 2015, p. 7 (hierna: Donker e.a. 2015); S. Lavrijssen, *Waarborgen voor de energieconsument in de energietransitie* (oratie Tilburg), Tilburg: Tilburg University 2016, p. 7 (hierna: Lavrijssen 2016).
- 17 Hierbij zouden langetermijncontracten opgesteld kunnen worden tussen slechts twee partijen (de systeembeheerder en een flexibele verbruiker/producent) waarbij de flexibele partij tegen betaling niet volledig gebruik maakt van de overeengekomen transportcapaciteit indien er congestie op het net optreedt. Waar er eerst een minimaal aantal flexibele partijen aanwezig moesten zijn in een gebied, kunnen de afspraken nu ook tussen twee partijen gemaakt worden. Zie 'ACM verlaagt drempels congestiemanagement met langverwachte nieuwe spelregels', *energeia.nl*, 25 mei 2022, <https://energeia.nl/energeia-artikel/40102448/acm-verlaagt-drempels-congestiemanagement-met-langverwachte-nieuwe-spelregels>.
- 18 Hierbij wordt het productieoverschot van bijvoorbeeld zonnepanelen opgeslagen voor later gebruik en worden dus pieken bij hoog energieverbruik verminderd.
- 19 Een aansluitladder legt vast welke sectoren toegang krijgen bij de aanvraag tot aansluiting op het net. Hierbij kan men denken aan een ziekenhuis dat voorrang krijgt op een casino of datacenter.
- 20 S. Lavrijssen & L. Stolle, *De juridische randvoorwaarden voor de creatie van een E-OV-Hub*, Tilburg: Tilburg University 2021, p. 1 (hierna: Lavrijssen & Stolle 2021).
- 21 Zie artikel 16 Elektriciteitswet 1998; Lavrijssen 2016; 'Netbeheerder Stedin', *energiekamer.nl*, <https://www.energiekamer.nl/netbeheerders/stedin>; 'Liberalisering van de energiemarkt', *deenergiegids.nl*, <https://www.deenergiegids.nl/liberalisering-van-de-energiemarkt>; S. Pront-van Bommel, *Onderzoeksnotitie distributiesystemen op maat*, Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Centrum voor Energievraagstukken 2014, p. 24 (hierna: Pront-van Bommel 2014).

energiehub. In het bijzonder bekijkt het wat de juridische randvoorwaarden en gevolgen, maar ook knelpunten zijn van het kwalificeren van de hiervoor genoemde E-OV-Hub en hoe de E-OV-Hub past binnen de Europese Elektriciteitsrichtlijn 2019/944 (hierna: de Elektriciteitsrichtlijn),²² de huidige Elektriciteitswet 1998 en het voorstel voor de Energiewet.²³

Het juridisch kader dat van toepassing is op de E-OV-Hub is met de nieuwe Energiewet op komst, aan verandering onderhevig. Uit de internetconsultatie, afgerond begin 2021, bleek dat er uiteenlopende reacties waren ten aanzien van de concept-Energiewet.²⁴ Deze reacties zijn deels meegenomen en hebben geleid tot het wetsvoorstel dat met akkoord van de ministerraad is gepresenteerd aan de Raad van State.²⁵ Het wetsvoorstel, dat het Europese Clean Energy Package moet implementeren en de energietransitie moet versnellen, beoogt ook bij te dragen aan het oplossen van de congestie op het net.²⁶ Het wetsvoorstel moet daarom ook mee worden genomen bij de analyse van de op de E-OV-Hub toepasselijke regels en of aanpassingen gewenst zijn. Dit artikel gebruikt de E-OV-Hub van het metrobedrijf RET in Rotterdam als voorbeeld, maar dergelijke E-OV-Hubs zouden ook op andere plaatsen kunnen worden gerealiseerd, zoals in het centrum van Amsterdam, waar eveneens een metro-netwerk ligt.

2. Wat is een E-OV-Hub?

De analyse van de E-OV-Hub start met de uitleg van het concept E-OV-Hub en gaat in op welke wijze dit concept bij kan dragen aan de oplossing van uitdagingen in de energietransitie, zoals de vermindering van netcongestie. De E-OV-Hub werkt als volgt; de trams en metro's van het metrobedrijf, in dit geval van RET, wekken elektriciteit op door de rembewegingen op de rails. Deze opgewekte energie en beschikbare netwerkcapaciteit zorgen er vervolgens voor dat capaciteit bestaat voor de realisatie van energieaansluitingen voor verwante bedrijven en derden, bijvoorbeeld voor de aansluiting van laadpalen van het busbedrijf en doorlevering van elektriciteit te behoeve

van deze laadpalen.²⁷ Het metrobedrijf kan ook netwerkcapaciteit en energie beschikbaar stellen voor andere (niet-verwante) gebruikers.²⁸ De actoren die bij het concept zijn betrokken zijn: MRDH (Metropool Regio Rotterdam en Den Haag), RET en gemeenten Rotterdam, Amsterdam, Utrecht en Den Haag (ook wel de G4 genoemd). Daarnaast is ook systeembeheerder Stedin betrokken, die in het betrokken gebied verantwoordelijk is voor het beheer en de ontwikkeling van het publieke elektriciteitsdistributienet.²⁹

De meerwaarde van de E-OV-Hub als instrument om de congestie op het netwerk te verminderen ligt in de organisatie van de hub. De elektriciteit wordt lokaal opgewekt en geleverd binnen hetzelfde systeem van het openbaarvervoersbedrijf. Door de lokale opwek en het lokale gebruik van duurzame elektriciteit, legt deze oplossing geen additionele last op het publieke net van de netbeheerder. Bovendien brengt het concept voordelen met zich met betrekking tot de energietransitie, aangezien de duurzame elektriciteit mede wordt opgewekt door de metro en vervolgens kan worden gebruikt voor laadpalen voor elektrische bussen. Als gevolg van een optimaler gebruik van het netwerk, zorgt deze constructie er ook voor dat de doelstellingen inzake de elektrificatie van het stadsvervoer kunnen worden gerealiseerd.³⁰ Verder wordt ook nog gekeken of de overige overtollige elektriciteit kan worden gebruikt door andere derden, bijvoorbeeld E-OV Parkeren, Stadslogistiek of Bouwlogistiek.

Alhoewel een uitbreiding van het gebruik van het metro-netwerk grote voordelen met zich brengt, moet dit natuurlijk wel binnen de juridische voorwaarden van de Elektriciteitsrichtlijn en de nationale energiewetgeving worden gerealiseerd. Hier zijn enkele vraagstukken van belang. Zo moet worden bekeken hoe een E-OV-Hub kan worden gekwalificeerd onder het Europese en nationale recht en wat de gevolgen van deze kwalificatie zijn.³¹

3. De kwalificatie van de E-OV-Hub

Om de regels van het huidige Europese en nationale juridisch kader toe te kunnen passen, moet worden vastge-

22 Richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot wijziging van Richtlijn 2012/27/EU (*PbEU* 2019, L 158/125) (hierna: Elektriciteitsrichtlijn).

23 Conceptvoorstel van wet houdende regels over energiemarkten en energiesystemen (Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022).

24 E. van Gastel & M. de Jonge Baas, 'Consultatie Energiewet afgerond: tientallen negatieve en positieve reacties van brancheorganisaties', *solarmagazine.nl*, 12 februari 2021, <https://solarmagazine.nl/nieuws-zonne-energie/i23586/consultatie-energiewet-afgerond-tientallen-negatieve-en-positieve-reacties-van-brancheorganisaties> (hierna: Van Gastel & De Jonge Baas 2021).

25 Van Gastel & De Jonge Baas 2021.

26 Het Europese Clean Energy Package (CEP) omvat verschillende richtlijnen en verordeningen die beogen de elektriciteitssector te verduurzamen en de positie van de consument in de energietransitie te versterken. Richtlijn (EU) 2019/944 is ook onderdeel van het CEP. Zie uitgebreid: S. Lavrijssen, 'Power to the Energy Consumers', *European Energy and Environmental Law Review* (26) 2017, afl. 6, p. 172-187.

27 'Groen licht voor RET als elektriciteitshub voor bussen en auto's', *stadszaken.nl*, 5 oktober 2021, <https://stadszaken.nl/artikel/3758/groen-licht-voor-ret-als-energiehub-voor-bussen-en-auto-s>; Lavrijssen & Stolle 2021, p. 1.

28 Ibid.

29 Ibid.

30 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 1.

31 W. Wierenga e.a., *Met recht bijdragen aan duurzame mobiliteit. Een juridische verkenning van de realisatie van voldoende snellaadpunten op verzorgingsplaatsen langs rijkswegen*, Utrecht: Berenschot 2022.

steld hoe de E-OV-Hub kwalificeert onder deze regels. Meer specifiek moet worden nagegaan of de hub kwalificeert als ‘net’.³² Voor deze kwalificatie moet worden gekeken naar de tekst van de relevante bepalingen van de Elektriciteitsrichtlijn en de relevante bepalingen in de Elektriciteitswet 1998 maar ook naar het voorstel voor de Energiewet die op de Europese regels is gebaseerd.³³ Als sprake is van een net, zijn er verschillende eisen waaraan de energiehubs moet voldoen. Zo moet bijvoorbeeld een systeembeheerder worden aangewezen als een systeem als net³⁴ wordt aangemerkt.³⁵

De regionale gas- en elektriciteitsnetten in Nederland, worden beheerd door openbare en gereuleerde systeembeheerders die in handen zijn van de regionale en lokale overheden. Onder deze systeembeheerders valt ook de regionale systeembeheerder Stedin, een van de actoren in de E-OV-Hub. De systeembeheerders staan onder toezicht van de ACM en dragen de verantwoordelijkheid voor, onder andere, de aansluitplicht, transportplicht en een betrouwbare distributie van energie naar de eindgebruikers.³⁶ Doorgaans worden systeembeheerders aangewezen door de Minister van Economische Zaken om ‘zorg te dragen voor het transport van energie en om de leveringszekerheid te waarborgen en zijn [ze] in handen van landelijke (TenneT) of regionale en lokale publieke aandeelhouders (regionale distributiesysteembeheerders)’.³⁷ Waar de systeembeheerder doorgaans een wettelijke monopoliepositie heeft in een bepaald gebied, is een gesloten distributiesysteem (GDS) hierop een uitzondering.³⁸ Wat een GDS precies is, en wat de juridische kwalificatie van een GDS inhoudt, wordt later in het artikel besproken.³⁹

3.1. Is de E-OV-Hub een net?

Onder de Elektriciteitswet 1998 wordt een net gedefinieerd als ‘één of meer verbindingen voor het transport

van elektriciteit en de daarmee verbonden transformator-, schakel-, verdeel- en onderstations en andere hulpmiddelen, behoudens voor zover deze verbindingen en hulpmiddelen onderdeel uitmaken van een directe lijn of liggen binnen de installatie van een producent of van een afnemer’.⁴⁰ Waar de Elektriciteitswet geen definitie geeft voor een ‘installatie’ kan uit ontheffingsbesluiten van de ACM en jurisprudentie van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB) wel worden opgemaakt, dat een elektriciteitsverbinding waarop alleen de eigenaar is aangesloten, aangemerkt kan worden als een installatie. Wanneer een derde, een afnemer, op het net wordt toegevoegd, gaat het om een net.⁴¹ Deze afnemer wordt gedefinieerd als ‘eenieder die een aansluiting heeft op een net’.⁴² Een aansluiting wordt vervolgens gedefinieerd als ‘één of meer verbindingen tussen een net en een onroerende zaak als bedoeld in artikel 16, onderdelen a tot en met e, van de Wet waardering onroerende zaken’, als gesteld in de Elektriciteitswet 1998.⁴³

De kwalificatie van afnemer is bijgevolg afhankelijk van de aanwezigheid van een onroerende zaak (of ‘WOZ-object’) van een derde.⁴⁴ Wanneer sprake is van een of meerdere WOZ- objecten achter één aansluiting (in dit geval op het openbare net van Stedin), die niet toebehoren aan de eigenaar van het elektriciteitsnet, wordt het gekwalificeerd als een net.⁴⁵ Bij het nagaan of er sprake is van een WOZ-object is artikel 16 Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) van belang, waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen vijf categorieën onroerende zaken.⁴⁶ Het is doorgaans de regel dat er gekeken moet worden naar de afbakening van de WOZ-objecten vastgesteld door de gemeente, en dat dit leidend is voor de netbeheerder en de ACM.⁴⁷ In dit verband heeft de ACM al meerdere malen bevestigd dat niet de feitelijke situatie, maar de WOZ-beschikkingen van het college bepalend zijn voor de afbakening van een WOZ-object.⁴⁸ Indien

32 Uit Lavrijssen & Stolle 2021 volgt dat geen sprake is van een directe lijn (artikel 2 en artikel 7 Elektriciteitsrichtlijn; artikel 1 lid 1 onderdeel aq en artikel 15 Elektriciteitswet 1998), en/of installatie. Zie ook J. Eijkens, P. van Asperen & V. Lindijer, ‘Net Anders - II - Een diversiteit aan private netten en directe lijnen’, *Nederlands Tijdschrift voor Energierecht* 2019, afl. 2, p. 63-64.

33 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

34 Zie voor de definitie van een net artikel 1 lid 1 onderdeel i Elektriciteitswet 1998; Lavrijssen & Stolle 2021, p. 6-7.

35 Artikel 10 lid 9 Elektriciteitswet 1998.

36 Ebskamp e.a. 2021, p. 43 en 101.

37 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 21.

38 Pront-van Bommel 2014, p. 24.

39 Artikel 16 lid 1 Elektriciteitswet 1998.

40 Artikel 1 lid 1 onderdeel i Elektriciteitswet 1998.

41 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 7; Besluit ACM 1 oktober 2018, ACM/18/033530 en ACM/18/033527, randnr. 20 (*Koninklijke Ten Cate B.V.*); CBB 23 juli 2012, ECLI:NL:CBB:2012:BX4120, r.o. 6.3 (*Salinco/NMA*).

42 Artikel 1 lid 1 onderdeel c Elektriciteitswet 1998.

43 Artikel 1 lid 1 onderdeel b Elektriciteitswet 1998.

44 Besluit ACM 1 oktober 2018, ACM/18/033530 en ACM/18/033527, randnr. 21 (*Koninklijke Ten Cate B.V.*).

45 Een net waarop enkel de eigenaar van het net is aangesloten, kan gekwalificeerd worden als een ‘installatie’; Besluit ACM 1 oktober 2018, ACM/18/033530 en ACM/18/033527, randnr. 20 (*Koninklijke Ten Cate B.V.*); CBB 23 juli 2012, ECLI:NL:CBB:2012:BX4120, r.o. 6.2 (*Salinco/NMA*); Lavrijssen & Stolle 2021, p. 7; ACM, ‘Beslisboom “Zal er sprake zijn van een illegaal-privaat net?”’, acm.nl, <https://www.acm.nl/sites/default/files/documents/beslisboom-zal-er-sprake-zijn-van-een-illegaal-privaat-net.pdf>.

46 Artikel 16 Wet WOZ.

47 W. Wolbers, M.E. Brinkman & J.E. Janssen, ‘De aansluiting deel drie: bijna tien jaar verder’, *Nederlands Tijdschrift voor Energierecht* 2018, afl. 5, p. 172-182; Besluit ACM 29 oktober 2018, ACM/15/023268, randnr. 28-29 (*NS station Leiden*).

48 Geschilbesluit ACM 5 december 2008, 103018,34 (*D.T. van Noord Tomaten/Delta Netwerkbedrijf*); Geschilbesluit ACM 17 november 2017, ACM/DE/206154, randnr. 44 (*Klaas Puul en Mooijer/Liander*); Geschilbesluit ACM 18 januari 2018, ACM/DE/200016, randnr. 42-44 (*JWM Putten/Liander*); Geschilbesluit ACM 12 september 2018, ACM/18/032734, randnr. 31 (*Ny Atoenae/Liander*).

men echter meent dat de afbakening onjuist is, kan men rechtsmiddelen hiertegen aanwenden.⁴⁹

Verder verduidelijkt het CBB ook nog dat ‘waar meerdere onderscheiden rechtspersonen en/of vennootschappen als producent of afnemer zijn aangesloten op een stelsel van verbindingen, dit stelsel van verbindingen moet worden beschouwd als een net in de zin van de E-wet’.⁵⁰ Dit geldt volgens het CBB ook wanneer de rechtspersonen en/of vennootschappen deel uitmaken van een en dezelfde groep van ondernemingen en eigendomsverknoctheid kennen.⁵¹

Het geval van de E-OV-Hub is echter bijzonder. Hier gaat het over een gelieerd bedrijf (het metrobedrijf), dat is georganiseerd in een aparte bv en geen eigenaar is van het net, en dat is aangesloten op het net. Het gaat hier dus om een onderneming die zich bezighoudt met het openbaar vervoer per metro. Hieromtrent gaf de wetgever op grond van artikel 1 lid 2 Elektriciteitswet 1998 uitdrukkelijk aan dat het vervoersbedrijf dient gekwalificeerd te worden als afnemer. Bijgevolg kan gesteld worden dat het net van de hub als een elektriciteitsnet in de zin van artikel 1 lid 1 onderdeel i Elektriciteitswet 1998 aangemerkt kan worden.⁵²

Daarnaast zullen andere derden worden aangesloten op het net. Of laadstations als zelfstandige onroerende zaken moeten worden aangemerkt, is nog enigszins onduidelijk. Er bestaan in ieder geval argumenten om dit bevestigend te beantwoorden.⁵³ Vorenstaande oefening moet voor elke energiehub apart worden gedaan. Als het, net zoals bij de E-OV-Hub, de bedoeling is om overtollige energie over te dragen aan derden met een aansluiting op het net, is het alleszins te verwachten dat de hub als net wordt aangemerkt.

3.2. Gesloten distributiesysteem (GDS)

3.2.1. Wat is een GDS?

Wanneer de E-OV-Hub wordt gekwalificeerd als net, volgt uit de Europese Elektriciteitsrichtlijn de verplichting tot het aanwijzen van een systeembeheerder. Deze systeembeheerder en het net vallen dan ook onder de rechten en plichten die bij een net horen.

Hierbij kan men denken aan de regel dat een reguliere systeembeheerder niet tot dezelfde groep mag behoren als de producenten, handelaren of leveranciers van elektriciteit omdat deze partijen juridisch en administratief gezien, gescheiden moeten blijven.⁵⁴ Ook moet de systeembeheerder zijn tarieven, tariefmethodes en voorwaarden voor aansluiting op het net en voor het distribueren van elektriciteit van tevoren door de ACM laten goedkeuren of vaststellen.⁵⁵ Echter, wanneer sprake is van een GDS, kan bij de ACM een ontheffing aangevraagd worden voor het aanwijzen van een systeembeheerder.⁵⁶ Alhoewel dit niet betekent dat het GDS geen rechten en plichten meer heeft, zijn deze wel beter toegespitst op het GDS.⁵⁷ Artikel 38 Elektriciteitsrichtlijn en artikel 15 Elektriciteitswet 1998 bepalen wanneer een net als GDS kwalificeert.⁵⁸ Een particulier net heeft in principe dezelfde rechten en plichten als een openbaar gereguleerd net, een ontheffing hiervan kan daarom voordelig zijn en de organisatie van het netbeheer gemakkelijker maken.⁵⁹ Voor de kwalificatie van een GDS wordt door de ACM een driedelige analyse toegepast die gebaseerd is op de Europese Elektriciteitsrichtlijn en de conforme nationale regels in de Elektriciteitswet 1998.⁶⁰ Hierbij wordt gekeken of a) sprake is van een GDS, b) de aanvrager van de ontheffing voldoet aan de gestelde eisen en c) een ontheffing verleend kan worden en op welke gronden.⁶¹

3.2.2. De kwalificatie van een GDS en de bijbehorende ontheffingsgronden

Een GDS is volgens de huidige wet een net waaraan onder artikel 15 Elektriciteitswet 1998 een ontheffing is verleend.⁶² Waar op basis van Elektriciteitswet 1998 een onderscheid wordt gemaakt tussen de kwalificatie van een GDS en de gronden waarop een GDS een ontheffing kan aanvragen, zijn deze kwalificatie-eisen en ontheffingsgronden in het voorstel voor de Energiewet samengevoegd onder de erkenning van een net als GDS.⁶³ Onder de huidige kwalificatie-eisen van een GDS moet sprake zijn van een net (eerste vereiste) en mag dit niet het landelijk hoogspanningsnet (tweede vereiste) betreffen. Met betrekking tot de E-OV-Hub lijkt dit laatste inderdaad niet het geval te zijn.⁶⁴ Verder moet het net gelegen zijn

49 Geschilbesluit ACM 17 november 2017, ACM/DE/206154, randnr. 44 (*Klaas Puul en Mooijer/Liander*); Geschilbesluit ACM 12 september 2018, ACM/18/032734, randnr. 32 (*Ny Atoenae/Liander*).

50 CBB 23 juli 2012, ECLI:NL:CBB:2012:BX4120, r.o. 6.3 (*Salinco/NMA*).

51 CBB 23 juli 2012, ECLI:NL:CBB:2012:BX4120, r.o. 6.3 (*Salinco/NMA*).

52 Zie een gelijkaardige analyse inzake ondernemingen die zich bezighouden met het vervoer per trein: Besluit ACM 23 april 2014, 12.0310.30, ACM/DE/2014/202129, randnr. 30-31 (*Railinfratrust*).

53 Dit hangt af van de vraag of het gaat om een geïsoleerde laadpaal die een zelfstandige onroerende zaak vormt, of dat deze een samenstel vormt met een ander zelfstandig WOZ-object. Van een zelfstandige onroerende zaak is sprake wanneer (een gedeelte van) een onroerende zaak blijkens zijn indeling bestemd is om als een afzonderlijk geheel te worden gebruikt. Zie *Kamerstukken II 1992/93*, 22885, nr. 3, p. 14; L. Baljon, ‘Juridische aspecten van het plaatsen van laadpalen voor elektrisch vervoer’, *Nederlands Tijdschrift voor Energierecht* 2015, afl. 2, p. 68-69 (hierna: Baljon 2015).

54 Artikel 10b lid 1 Elektriciteitswet 1998; HvJ EU 22 oktober 2013, C-105/12 t/m C-107/12, ECLI:EU:C:2013:677 (*Staat der Nederlanden/Essent NV* (C-105/12), *Essent Nederland BV* (C-105/12), *Eneco Holding NV* (C-106/12) en *Delta NV* (C-107/12)).

55 Artikel 23 en 24 van de Elektriciteitswet 1998.

56 Artikel 38 Elektriciteitsrichtlijn.

57 Ibid.

58 Ibid.

59 Besluit ACM 27 februari 2018, ACM/16/023354, randnr. 5 van bijlage 2 (*ECL Netwerk B.V.*).

60 Artikel 38 Elektriciteitsrichtlijn; artikel 1 lid 1 onderdeel aq en artikel 15 Elektriciteitswet 1998.

61 Artikel 1 en artikel 15 lid 1 Elektriciteitswet 1998; Besluit ACM 23 april 2014, 12.0310.30, ACM/DE/2014/202129, randnr. 27 (*Railinfratrust*).

62 Artikel 1 lid 1 onderdeel aq Elektriciteitswet 1998.

63 Besluit ACM 23 april 2014, 12.0310.30, ACM/DE/2014/202129 (*Railinfratrust*); artikel 3.7 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

64 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 14.

in een ‘geografisch afgebakende industriële locatie, commerciële locatie of een locatie met gedeelde diensten’ (derde vereiste).⁶⁵ Het net moet dus kunnen worden gezien als een ruimtelijke en functionele eenheid. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een bedrijventerein. Uit het ontheffingsbesluit van de ACM aan ProRail in 2014, waarin het net van ProRail als GDS werd aange-merkt, kan worden opgemaakt dat wanneer het gebied waarop het metronet ligt, uit aaneengesloten percelen bestaat, aan deze eis is voldaan.⁶⁶ Overigens mogen er niet meer dan 500 afnemers zijn aangesloten op het net (vierde vereiste) en mogen ook geen huishoudelijke eindafnemers op het net zijn aangesloten (met uitzondering van incidentele aansluitingen) (vijfde vereiste).⁶⁷ Hierop moet dus worden gelet bij de verdere ontwikkeling van de E-OV-Hub.

Wanneer een net kwalificeert als GDS onder deze vereisten, kijkt de ACM naar de gronden op basis waarvan een ontheffing zou kunnen worden verleend. Zoals hiervoor genoemd, worden deze ontheffingsgronden samen met de vereisten voor de kwalificatie als GDS in het nieuwe voorstel voor de Energiewet genoemd als één lijst met vereisten voor erkenning als GDS.⁶⁸ Onder de Elektriciteitsrichtlijn maar ook de Elektriciteitswet 1998 zijn echter, vooralsnog, twee ontheffingsgronden beschikbaar.⁶⁹

De a-grond bestaat uit technische en veiligheidsredenen.⁷⁰ Mede op basis van het ontheffingsbesluit van ProRail kan worden beargumenteerd dat er specifieke veiligheids-eisen en technische redenen zijn om de gebruikersprocessen van de E-OV-Hub met elkaar te integreren met een GDS. Zo werd in het ProRail-besluit aangevoerd dat de technische eisen die gesteld worden aan de energievoorziening aan de afnemers op het spoorwegnet een GDS rechtvaardigen. Het feit dat het vervoer van goederen en/of personen door die afnemers niet afzonderlijk kan worden gezien van het spoorwegnet, leidde ertoe dat de ontheffing wegens technische en veiligheidsredenen kon worden verleend aan het landelijke spoorwegnet.⁷¹ Deze redenering is ook nuttig voor de E-OV-Hub, omdat ook hier kan worden aangevoerd dat het beheer van het elektriciteitsnetwerk van de metro onlosmakelijk verbonden is met de technische eisen die worden gesteld aan de afnemer van elektriciteit (het metrobedrijf) voor het

vervoer van personen via dat netwerk. Daarnaast is bij de E-OV-Hub sprake van de levering van restenergie via het metronetwerk. Een optimaal beheer van de E-OV-Hub vereist dat het gebruik van de netwerkcapaciteit en het gebruik en de levering van elektriciteit door het metronetwerk en de afnemers technisch goed op elkaar worden afgestemd.⁷² Om deze doelen en functionaliteiten te garanderen, is het noodzakelijk voor de hub om van de ontheffing voor een GDS gebruik te kunnen maken. Op basis van de tweede grond, de b-grond, kan een ontheffing worden verleend wanneer een systeem ‘primair elektriciteit distribueert aan de eigenaar of beheerder van het systeem of daarmee aanverwante bedrijven’.⁷³ Onder dit vereiste moet worden aangetoond dat het GDS primair elektriciteit distribueert naar ‘de eigenaar van het systeem of naar met hem verbonden ondernemingen’.⁷⁴ Waar de wet hierover geen expliciete cijfers geeft, blijkt uit de besluiten van de ACM dat meer dan de helft van de getransporteerde elektriciteit voldoende wordt geacht.⁷⁵ Het moet dus worden gewaarborgd dat het GDS meer dan 50% (vanaf 51%) levert aan de eigenaar en verwante partijen dan aan derde partijen.

De Elektriciteitswet 1998 verstaat onder het begrip ‘aanverwante partij’ ‘a) een verbonden onderneming, b) een geassocieerde onderneming of c) een onderneming die tot dezelfde aandeelhouders behoort’.⁷⁶ Het begrip ‘verbonden vennootschap’ verwijst hier naar twee of meer vennootschappen binnen een groep (moedermaatschappij en dochterondernemingen) en het begrip ‘geassocieerde onderneming’ naar ‘een onderneming waarin een andere onderneming een deelneming heeft en op het beheer en het financieel beleid waarvan die andere onderneming een invloed van betekenis uitoefent’.⁷⁷ De definitie van een verwant bedrijf is echter niet noodzakelijk geacht en dus komen te vervallen in het voorstel voor de Energiewet waardoor de precieze invulling vooralsnog onduidelijk blijft.⁷⁸ Naast de a-grond kan de E-OV-Hub naar alle waarschijnlijkheid ook een beroep doen op de b-grond, de bedrijven die deel uitmaken van de E-OV-Hub zijn namelijk op verscheidene manieren verbonden met elkaar.⁷⁹

Daarnaast is het interessant te melden dat onder het voorstel voor de Energiewet, de grens van minder dan

65 Besluit ACM 23 april 2014, 12.0310.30, ACM/DE/2014/202129, randnr. 34-37 (*Railinfratrust*); J. Eijkens, P. van Asperen & V. Lindijer, ‘Net Anders - Een overzicht van de ontwikkeling van de regulering van private netten’, *Nederlands Tijdschrift voor Energierecht* 2018, afl. 4, p. 113 (hierna: Eijkens e.a. 2018).

66 Besluit ACM 23 april 2014, 12.0310.30, ACM/DE/2014/202129, randnr. 34-36 (*Railinfratrust*).

67 Artikel 15 lid 1 onderdeel d Elektriciteitswet 1998; Besluit ACM 1 oktober 2018, ACM/18/033530 en ACM/18/033527, randnr. 20 en 22 (*Koninklijke Ten Cate B.V.*); artikel 38 Elektriciteitsrichtlijn.

68 Artikel 3.7 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

69 Artikel 38 lid 1 Elektriciteitsrichtlijn; artikel 15 lid 1 onderdeel a Elektriciteitswet 1998.

70 Artikel 15 lid 1 onderdeel a Elektriciteitswet 1998.

71 Besluit ACM 23 april 2014, 12.0310.30, ACM/DE/2014/202129, randnr. 45-46 (*Railinfratrust*).

72 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 18.

73 Artikel 15 lid 1 onderdeel a Elektriciteitswet 1998. Dit komt overeen met de strekking van artikel 3.7 lid 1 onderdeel c Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

74 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 20.

75 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 20.

76 Artikel 1 lid 1 onderdeel r Elektriciteitswet 1998.

77 CBB 29 december 2015, ECLI:NL:CBB:2015:444, r.o. 5.3.1 en 5.3.2 (*Bedrijvenpark Oostflakke Beheer B.V./ACM*).

78 Memorie van toelichting Energiewet, 12 juli 2022, p. 119.

79 Voor meer informatie over de structuur van de E-OV-Hub wordt verwezen naar Lavrijssen & Stolle 2021, p. 19-20. Zie ook RET, *Jaarverslag 2020*, corporate.ret.nl, <https://corporate.ret.nl/media/3204/tet-jaarverslag-2020.pdf>.

500 aangesloten afnemers wordt verhoogd naar minder dan 1000, dat het systeem een maximaal spanningsniveau van 150 kilovolt mag hebben en dat het systeem naar het oordeel van de ACM de eigen veiligheid en betrouwbaarheid voldoende waarborgt.⁸⁰ Vervolgens zijn de eisen die aan de aanvrager worden gesteld van belang. Hier zijn drie verdere voorwaarden aan verbonden. De eerste eis betreft dat de aanvrager aan moet kunnen tonen, dat hij de eigenaar is van het net.⁸¹ Het is met andere woorden de eigenaar zelf die de ontheffing moet aanvragen. Ten tweede mag de aanvrager geen systeembeheerder zijn en als laatste mag de aanvrager niet in een groepsvennootschap verbonden zijn met een systeembeheerder.⁸²

Waar de Elektriciteitswet 1998 en de Elektriciteitsrichtlijn voor een aparte definitie van een GDS kozen en aparte ontheffingsgronden waaraan een GDS moest voldoen,⁸³ is in het voorstel voor de Energiewet te zien dat wanneer het systeem voldoet aan het totale pakket van vereisten, het als GDS kan worden erkend. In het voorstel voor de Energiewet worden alle eisen ter erkenning van een GDS in één lijst gezet.⁸⁴ Voldoet een net aan deze eisen, dan kan de ACM het net erkennen als een GDS en een beheerder voor het systeem aanwijzen. Hoewel de oorspronkelijke tweestappenbeoordeling (definitie – ontheffingsgronden) duidelijker is, is niet aannemelijk dat deze aangepaste systematiek in de praktijk tot een andere inhoudelijke toepassing leidt.

Alhoewel het voorstel voor de Energiewet zich blijft ontwikkelen, ligt het in de lijn der verwachtingen dat deze ontheffingsgronden in de uiteindelijke Energiewet worden overgenomen en worden meegewogen met de vereisten voor erkenning van een gesloten systeem (artikel 3.7 Wetsvoorstel Energiewet). Hoe de rol van een GDS er naar verwachting uit komt te zien en hoe de verplichtingen van een GDS precies worden ingevuld onder het voorstel voor de Energiewet, wordt in het volgende hoofdstuk besproken.

4. Gevolgen kwalificatie E-OV-Hub als gesloten distributiesysteem

4.1. Verplichtingen en rechten voor een net onder de Europese Elektriciteitsrichtlijn

Alhoewel de rechten en plichten van de beheerder van een GDS verschillen van de rechten en plichten van een reguliere systeembeheerder, betekent dit niet dat een kwalificatie als GDS geen verplichtingen met zich brengt. Er liggen verscheidene principes ten grondslag aan de verplichtingen die aan de beheerder van een GDS worden gesteld. Zo moeten bijvoorbeeld het recht van derdentoevang, universele dienstverlening en vrije leverancierskeuze worden gewaarborgd door de beheerder van het net.⁸⁵ Hierna wordt uitgelegd wat precies wordt verstaan onder deze principes en welke invloed zij hebben op het beheer van een regulier distributiesysteem en van een GDS.

4.1.1. Derdentoevang

Uit de Elektriciteitsrichtlijn volgt dat de lidstaten een systeem moeten invoeren, waarbij derden toegang hebben tot een distributiesysteem dat gebaseerd is op 'gepubliceerde tarieven die voor alle in aanmerking komende afnemers gelden en die objectief worden toegepast zonder onderscheid te maken tussen gebruikers van het systeem'.⁸⁶ Deze bepaling sluit bepaalde distributiesystemen niet uit en dit maakt dat het beginsel van derdentoevang ook van toepassing is op private netwerken zoals gesloten distributiesystemen. Dit is ook benadrukt door de ACM in lijn met Europese rechtspraak.⁸⁷ Derdentoevang waarborgt het beginsel dat afnemers van elektriciteit hun eigen leverancier kunnen kiezen en vloeit voort uit de liberalisering van de energiemarkt.⁸⁸ Om de afnemers hun leverancier te kunnen laten kiezen en de afnemers te belevaren, moet een leverancier namelijk wel toegang hebben tot een net waarop de afnemers zijn aangesloten.⁸⁹

Wanneer het principe van derdentoevang wordt geanalyseerd zijn twee begrippen van belang: 'toegang' en 'derden'. Onder het principe van derdentoevang wordt namelijk geen recht tot aansluiting verstaan, zoals ook bevestigd door het Europese Hof van Justitie in *Sabatauskas*:

80 Artikel 3.7 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

81 Besluit ACM 23 april 2014, 12.0310.30, ACM/DE/2014/202129, randnr. 41 (*Railinfratrust*); ACM, 'Aanvraagformulier ontheffing aanwijzing net-beheerder', acm.nl, <https://www.acm.nl/nl/publicaties/publicatie/17221/Aanvraagformulier-ontheffing>.

82 Artikel 15 lid 1 Elektriciteitswet 1998; Besluit ACM 23 april 2014, 12.0310.30, ACM/DE/2014/202129, randnr. 40 (*Railinfratrust*).

83 Artikel 15 Elektriciteitswet 1998; artikel 38 lid 1 Elektriciteitsrichtlijn.

84 Artikel 3.7 lid 1 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

85 HvJ EU 22 mei 2008, C-439/06, ECLI:EU:C:2008:298, punt 44 (*Citiworks*); Eijkens e.a. 2018, p. 115.

86 Artikel 20 lid 1 Elektriciteitsrichtlijn.

87 HvJ EU 22 mei 2008, C-439/06, ECLI:EU:C:2008:298, punten 49-53 en 65 (*Citiworks*); Brief van ACM, 'Derdentoevang op een GDS', 27 maart 2019, ACM/17/022722, p. 1.

88 Lavrijsen & Stolle 2021, p. 26.

89 Artikel 4 Elektriciteitsrichtlijn; overweging 11 Elektriciteitsrichtlijn; HvJ EU 22 mei 2008, C-439/06, ECLI:EU:C:2008:298, punt 43 (*Citiworks*); Eijkens e.a. 2018, p. 115.

toegang heeft namelijk te maken met de elektriciteitsvoorziening inclusief kwaliteit, regelmaat en dienst en moet worden begrepen als het recht om een net te gebruiken voor het transport of het afnemen van elektriciteit tegen een vergoeding.⁹⁰ Een aansluiting daarentegen betekent simpelweg een fysieke verbinding met het net.⁹¹ De verplichtingen op basis van derdentoegang zijn daarom dus ook enkel van toepassing op de toegang en niet op de aansluiting.⁹² Deze twee concepten lijken echter niet volledig van elkaar los te staan. Advocaat-generaal Kokott stelde namelijk in de *Sabatauskas*-zaak dat uit de regeling van derdentoegang 'indirect een keuzerecht met betrekking tot de netaansluiting' zou kunnen volgen, 'wanneer zonder dit keuzerecht ook de toegang zou worden belemmerd'.⁹³

Verder heeft de *Sabatauskas*-zaak opheldering verschaft met betrekking tot het concept 'derden'. In deze zaak heeft het Europese Hof van Justitie bevestigd dat dit begrip zowel de leveranciers als de afnemers⁹⁴ betreft omdat beide partijen vallen onder het begrip 'systeemgebruikers'.⁹⁵ Systeemgebruikers worden namelijk onder artikel 2 onderdeel 36 Elektricitetsrichtlijn gedefinieerd als 'een natuurlijke persoon of rechtspersoon die levert aan of afneemt van een transmissie- of distributiesysteem'. Wanneer de ruimte die de lidstaten hebben met betrekking tot derdentoegang wordt geanalyseerd, zien we, op basis van *Sabatauskas*-zaak, dat lidstaten de mogelijkheid hebben om systeemgebruikers op basis van niet-discriminerende en objectieve overwegingen naar bepaalde systemen te leiden (type systeem, bijvoorbeeld een regulier net of een GDS).⁹⁶ Dit leidt dan ook tot de conclusie dat de potentiële afnemer niet volledig vrij is in de keuze van het soort net, zoals bevestigd in *Sabatauskas*-zaak. Het Hof bepaalde dat 'de bepaling inzake derdentoegang geen beletsel vormt voor een weigering om een aansluiting tot stand te brengen op de installaties van de in aanmerking komende afnemer die zich binnen het in de vergunning vastgestelde gebied van de distributiesysteembeheerder bevinden'.⁹⁷

Het voorgaande betekent dat E-OV-Hub in principe ook moet voldoen aan het beginsel van derdentoegang. Echter, de hub kan toegang weigeren indien de wetgeving erin voorziet dat bepaalde groepen afnemers verzoeken tot

aansluiting moeten richten tot een reguliere systeembeheerder.

Verder is het belangrijk op te merken dat de vrije leverancierskeuze in de Elektricitetsrichtlijn erop toeziet dat 'afnemers' vrij moeten zijn om elektriciteit te kopen bij de leverancier van hun keuze.⁹⁸ De bepaling in het Europees recht wordt dus gekoppeld aan de term 'afnemer'. Onder deze term wordt volgens de Elektricitetsrichtlijn 'een grootafnemer of een eindafnemer van elektriciteit' verstaan.⁹⁹ Onder de Elektricitetswet 1998 wordt onder afnemer 'een ieder, met uitzondering van de netbeheerder van het net op zee, die beschikt over een aansluiting op een net' verstaan.¹⁰⁰ In het voorstel voor de Energiewet wordt de vrije leverancierskeuze gekoppeld aan het begrip 'eindafnemer'. Het voorstel voor de Energiewet verstaat onder het begrip 'eindafnemer' een 'aangeslotene' die elektriciteit of gas koopt of wil inkopen voor eigen gebruik.¹⁰¹ Dit betekent dat iedere partij die een aansluiting heeft op een net, vrije leverancierskeuze heeft. Dit geldt ook voor de afnemers van het net van de E-OV-Hub.¹⁰² Hiermee lijkt in eerste instantie het Nederlandse recht een beperktere invulling te geven aan het begrip 'afnemer' en de groep die een beroep kan doen op het recht op vrije leverancierskeuze, omdat volgens het huidige wetsvoorstel sprake moet zijn van een aansluiting op het net, terwijl in de Elektricitetsrichtlijn alleen naar een afnemer van elektriciteit wordt verwezen. Echter, een nadere analyse van de relevante Europese bepalingen laat zien dat het EU-recht ervan uitgaat dat afnemers een aansluiting hebben, omdat de uitoefening van het recht op vrije leverancierskeuze door artikel 4 Elektricitetsrichtlijn wordt gekoppeld aan de voorwaarde dat de vereiste aansluit- en meetpunten zijn aangelegd.¹⁰³ Dit brengt overigens een belangrijk gevolg met zich voor bedrijven die een laadpaal hebben laten installeren en exploiteren. De vrije leverancierskeuze voor afnemers zou kunnen impliceren dat bedrijven die een laadpaal installeren of exploiteren, zelf de leverancier voor de laadpaal mogen kiezen.¹⁰⁴ Het is namelijk te beargmenten dat bedrijven die een laadpaal hebben laten aanleggen, over een aansluiting van een afzonderlijk WOZ-object op een net beschikken, waardoor de vrije leverancierskeuze ook op hen van toepassing is.¹⁰⁵ Het Europees en het nationale recht bieden geen expliciet

90 Concl. A-G J. Kokott 12 juni 2008, ECLI:EU:C:2008:344, punt 35 (*Julius Sabatauskas e.a.*); HvJ EU 9 oktober 2008, C-239/07, ECLI:EU:C:2008:551, punten 40-42 (*Julius Sabatauskas e.a.*).

91 HvJ EU 9 oktober 2008, C-239/07, ECLI:EU:C:2008:551, punt 24 (*Julius Sabatauskas e.a.*).

92 HvJ EU 9 oktober 2008, C-239/07, ECLI:EU:C:2008:551, punten 41-42 (*Julius Sabatauskas e.a.*).

93 Concl. A-G J. Kokott 12 juni 2008, ECLI:EU:C:2008:344, punt 37 en 40 (*Julius Sabatauskas e.a.*). De A-G stelt hierbij namelijk dat 'aansluiting op een net een voorafgaande voorwaarde voor de uitoefening van het toegangsrecht is'.

94 'een grootafnemer of een eindafnemer van elektriciteit' als gedefinieerd in artikel 2 lid 1 Elektricitetsrichtlijn.

95 HvJ EU 9 oktober 2008, C-239/07, ECLI:EU:C:2008:551, punten 44-45 (*Julius Sabatauskas e.a.*).

96 HvJ EU 9 oktober 2008, C-239/07, ECLI:EU:C:2008:551, punt 47 (*Julius Sabatauskas e.a.*).

97 HvJ EU 9 oktober 2008, C-239/07, ECLI:EU:C:2008:551, punt 49 (*Julius Sabatauskas e.a.*).

98 Artikel 4 Elektricitetsrichtlijn.

99 Artikel 2 lid 1 Elektricitetsrichtlijn.

100 Artikel 1 lid 1 onderdeel c Elektricitetswet 1998.

101 Artikel 1.1 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022; memorie van toelichting Energiewet, 12 juli 2022, p. 357.

102 Artikel 1 lid 1 onderdeel c Elektricitetswet 1998. Zie afdeling 2.1. van het Wetsvoorstel Energiewet.

103 Artikel 2 lid 1 en artikel 4 Elektricitetsrichtlijn.

104 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 28.

105 Baljon 2015, p. 68-69.

recht op vrije leverancierskeuze voor de occasionele gebruiker van de laadpalen die zelf geen aansluiting heeft op het net.¹⁰⁶

Op nationaal niveau wordt het begrip ‘derdentoeegang’ door de ACM gedefinieerd als ‘het recht van een afnemer op keuzevrijheid van leverancier’.¹⁰⁷ Hier is wederom de kwalificatie van een partij als afnemer van belang inzake de beslissing of er sprake is van vrije leverancierskeuze waarbij de vraag of deze afnemer wel of geen aansluiting heeft relevant is.¹⁰⁸

Uit het voorgaande volgt dat de beginselen van vrije leverancierskeuze en derdentoeegang impliceren dat de beheerder van het GDS moet garanderen dat alle afnemers die op het GDS zijn aangesloten, gebruik kunnen maken van het recht op vrije leverancierskeuze. De beheerder van het GDS moet daarom mogelijk maken dat leveranciers toegang tot het GDS krijgen om het recht op vrije leverancierskeuze van aangesloten afnemers te borgen.

4.1.2. Universele dienstverlening

Verder wordt benadrukt in de Elektriciteitsrichtlijn dat alle huishoudelijke afnemers (en eventueel kleine ondernemingen), aanspraak kunnen maken op universele dienstverlening.¹⁰⁹ Deze afnemers hebben dus recht ‘op levering van elektriciteit van een bepaalde kwaliteit tegen concurrerende, eenvoudig en duidelijk vergelijkbare, doorzichtige en niet-discriminerende prijzen op hun grondgebied’.¹¹⁰ Deze bepaling voorziet in het waarborgen van een minimumpakket van diensten die van primair belang voor de burgers wordt geacht, waaronder elektriciteit.¹¹¹

Zoals hiervoor reeds werd aangegeven, dient er een verschil te worden gemaakt tussen de regeling met betrekking tot toegang (‘derdentoeegang’) en aansluiting.¹¹² Met betrekking tot de universele dienstverlening onderstreepte het Europese Hof in *Sabatauskas* ook dat artikel 27 Elektriciteitsrichtlijn vermeldt dat ‘de lidstaten distributiebedrijven kunnen verplichten om afnemers op hun netwerk aan te sluiten, teneinde de universele dienstverlening te waarborgen’.¹¹³ Dit kan zo worden geïnterpreteerd dat de universele dienstverlening een recht op aansluiting voor bepaalde afnemers kan behelzen, in de context van universele dienstverlening en waar dit wordt opgelegd door de lidstaten. Het gaat hier dus niet om een algemeen recht op aansluiting.

Hieruit vloeit de vraag voort of deze universele dienstverplichting ook van toepassing is op gesloten distributiesystemen. Hierover stelt de ACM dat, in principe, de private systeembeheerder dezelfde rechten en plichten heeft als een systeembeheerder van een openbaar distributienet, tenzij de wetgeving hiervoor een vrijstelling biedt.¹¹⁴ De ACM verwijst hierbij uitdrukkelijk naar de wettelijke bepalingen omtrent de aansluitplicht voor de particuliere systeembeheerder waarbij alle afnemers op een afgebakende locatie van een particulier net in beginsel ook worden aangesloten wanneer zij hierom verzoeken.¹¹⁵ Hiermee lijkt de ACM ook op één lijn te zitten met het Europees recht en de Europese rechtspraak.¹¹⁶ Het is correct om ervan uit te gaan dat dezelfde rechten en plichten gelden voor particuliere systeembeheerders als voor systeembeheerders op het openbare net, tenzij sprake is van een ontheffing die in lijn met het Europees recht is vormgegeven.¹¹⁷ Hier komt echter een significant verschil tussen de wetssystematiek van de Nederlandse wet en de Elektriciteitsrichtlijn naar voren. De Elektriciteitsrichtlijn heeft als uitgangspunt dat op een GDS dezelfde verplichtingen van toepassing zijn als op een publiek distributiesysteem tenzij er een expliciete uitzondering is opgenomen in de Elektriciteitsrichtlijn. Het voorstel voor de Energiewet gaat uit van de tegenovergestelde systematiek. Het voorstel voor de Energiewet (artikel 3.108) benoemt expliciet de precieze regels die van toepassing zijn op een GDS. Als bepaalde verplichtingen niet expliciet overeenkomstig van toepassing zijn verklaard voor een gesloten systeem in artikel 3.108, zullen deze niet gelden voor een gesloten systeem.¹¹⁸ Het verschil tussen de Europese en nationale systematiek, lijkt op het eerste gezicht tot hetzelfde resultaat te leiden. Echter, het verschil kan tot een probleem leiden wanneer een bepaalde verplichting niet wordt toegevoegd aan de lijst van verplichtingen in de Elektriciteitswet 1998 maar de Europese wetgever niet de bedoeling had deze verplichting uit te sluiten. Het verschil kan tot veel verwarring leiden wanneer wordt gekeken of oplossingen, zoals de E-OV-Hub, passen binnen de Europese en Nederlandse juridische kaders en met welke verplichtingen rekening moet worden gehouden.

Verder moet worden opgemerkt dat de lidstaten, net zoals in het geval van derdentoeegang, vorm dienen te geven aan hoe de universele dienstverplichting, opgelegd door de Elektriciteitsrichtlijn, wordt uitgevoerd.¹¹⁹ Zij moeten namelijk verzekeren dat elke (kleine) afnemer ook daad-

¹⁰⁶ Zie hierover Baljon 2015, p. 71.

¹⁰⁷ ACM, ‘Elektriciteitsvoorschriften plus toelichting’, 2 mei 2014, p. 1, zie https://www.acm.nl/sites/default/files/old_publication/bijlagen/u945_elektriciteitsvoorschriften-plus-toelichting-2014-05-02.pdf.

¹⁰⁸ Lavrijssen & Stolle 2021, p. 28.

¹⁰⁹ Lavrijssen & Stolle 2021, p. 29.

¹¹⁰ Artikel 27 Elektriciteitsrichtlijn.

¹¹¹ S. Pront-van Bommel, ‘Het Derde Energiepakket’, *SEW* 2010, afl. 11, p. 456-457.

¹¹² HvJ EU 9 oktober 2008, C-239/07, ECLI:EU:C:2008:551, punten 41-42 (*Julius Sabatauskas e.a.*).

¹¹³ HvJ EU 9 oktober 2008, C-239/07, ECLI:EU:C:2008:551, punt 41 (*Julius Sabatauskas e.a.*). Ten tijde van het arrest was de universele dienstverlening opgenomen in artikel 3 lid 3 Richtlijn 2003/54/EG.

¹¹⁴ ACM, ‘Elektriciteitsvoorschriften plus toelichting’, 2 mei 2014, p. 4.

¹¹⁵ ACM, ‘Elektriciteitsvoorschriften plus toelichting’, 2 mei 2014, p. 4.

¹¹⁶ ACM, ‘Elektriciteitsvoorschriften plus toelichting’, 2 mei 2014, p. 4.

¹¹⁷ Lavrijssen & Stolle 2021, p. 29.

¹¹⁸ Artikel 3.108 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

¹¹⁹ Artikel 27 Elektriciteitsrichtlijn.

werkelijk een mogelijkheid tot aansluiting op het net heeft om een beroep te kunnen doen op het recht op universele dienstverlening. Waar dit doorgaans tot het openbare net zal zijn, moet er rekening mee worden gehouden dat gesloten distributiesystemen hier niet per definitie van zijn uitgesloten wanneer huishoudens incidenteel zijn aangesloten op hun net of binnen hun 'geografisch afgebakende gebied' vallen.¹²⁰ Dit betekent dan ook dat de lidstaat er zelf verantwoordelijk voor is om het mogelijk te maken dat in essentie 'gesloten systemen' zich open kunnen stellen voor huishoudelijke afnemers wanneer dit noodzakelijk is voor de waarborging van het recht op universele dienstverlening.

De specifieke invulling van de hiervoor omschreven principes uit het Europees recht in de nieuwe concept-Energiewet, worden hierna besproken.

4.2. *Verplichtingen en rechten voor gesloten distributiesystemen onder de nieuwe concept-Energiewet*

Waar de taken en plichten van het GDS grotendeels zijn overgenomen van de Elektriciteitswet 1998, zijn in het voorstel voor de Energiewet op verschillende punten verhelderingen en aanpassingen gedaan waarbij (deels) aansluiting is gezocht bij de Elektriciteitsrichtlijn. Zo is de beheerder van een gesloten systeem, onder de Elektriciteitsrichtlijn en concept-Energiewet, verplicht om samen te werken met de transmissiesysteembeheerder (TSB).¹²¹ Verder is de taak van een GDS met betrekking tot incidentele installatie en onderhoud van meetinrichtingen bij kleinverbruikers verhelderd en zijn de regels met betrekking tot de aansluitaak van de eigenaar van een GDS verduidelijkt en meer in lijn gebracht met de Elektriciteitsrichtlijn.¹²² Ook van belang is dat een GDS, in tegenstelling tot andere systemen, geen leveringsvergunning nodig heeft voor de incidentele levering van elektriciteit aan huishoudens met kleine aansluitingen op het systeem.¹²³

De beginselen van derdentoegang, vrije leverancierskeuze en universele dienstverplichting, zijn terug te vinden in het voorstel voor de Energiewet. Deze beginselen worden van toepassing verklaard en uitgewerkt voor reguliere distributiesystemen. Daarnaast worden zij deels uitgewerkt voor gesloten systemen. Er lijken echter verschillende onduidelijkheden te bestaan ten aanzien van de wijze waarop de beginselen van toepassing zijn op laatstgenoemde systemen.

Wanneer wordt gekeken naar de relatie tussen de principes van derdentoegang en universele dienstverplichting valt een verschil op tussen de concept-Energiewet van december 2020 en november 2021. In het concept uit

2020 is te vinden dat de reguliere systeembeheerders enkel verzoeken voor 'grote aansluitingen' bij een capaciteitsgebrek¹²⁴ mogen afwijzen. Huishoudens zouden zijn uitgesloten van een mogelijke weigering tot aansluiting. Echter, de uitzondering van huishoudens van de weigering van een aansluiting bij een capaciteitsgebrek, is in het concept uit 2021 en het voorstel van 2022 niet meer te vinden.¹²⁵ Dit is opmerkelijk, omdat onder het principe van universele dienstverplichting, uiteengezet in artikel 27 Elektriciteitsrichtlijn, huishoudelijke afnemers namelijk aanspraak moeten kunnen maken op hun recht op levering van elektriciteit. Wanneer echter de reguliere systeembeheerders de mogelijkheid hebben om ook verzoeken voor kleine aansluitingen te weigeren, kunnen de principes van de vrije leverancierskeuze en universele dienstverlening in het gedrang komen. Dit is een situatie waarvoor moet worden gewaakt. Het kan namelijk grote gevolgen hebben voor huishoudelijke afnemers en eventueel ook micro-ondernemingen. Het is anderzijds ook de vraag of het de bedoeling is dat deze betekenis aan deze ontwikkeling in de verschillende concepten van de Energiewet wordt gegeven. Het principe van universele dienstverlening wordt uitgebreid besproken in de memorie van toelichting bij de nieuwe concept-Energiewet en de wetgever heeft de plicht om dit recht te borgen voor de huishoudelijke afnemers.¹²⁶ In dat licht zou de wetgever explicieter moeten regelen hoe het recht op universele dienstverlening voor afnemers kan worden gegarandeerd als hun verzoek tot aansluiting kan worden geweigerd bij een capaciteitsgebrek.

In het hiernavolgende zal worden uitgelegd of en hoe de beginselen van derdentoegang, universele dienstverlening en vrije leverancierskeuze worden uitgewerkt voor gesloten distributiesystemen. Daarna wordt bekeken tot welke onduidelijkheden dit leidt en wat dit betekent voor de E-OV-Hub.

4.2.1. *Derdentoegang GDS*

Het beginsel van derdentoegang wordt nader uitgewerkt via de regeling van de aansluitaak en de transportaak van de beheerder van het GDS. De taken tot aansluiting en transport voor een GDS zijn in het voorstel voor de Energiewet expliciet geregeld. Omdat hier grote verschillen bestaan tussen de verschillende versies van de concept-Energiewet, is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen de consultatieversie en de Raad van State-versie.

De consultatieversie van de concept-Energiewet bevatte twee bepalingen die een uitzondering boden voor de aansluitaak en één bepaling ter uitzondering van de transport- en aansluitaak.¹²⁷ Op basis van deze bepalingen en in combinatie met een goede motivatie kan een

120 Memorie van toelichting Energiewet, 12 juli 2022, p. 58.

121 Memorie van toelichting Energiewet, 12 juli 2022, p. 70; artikel 3.24 en artikel 3.108 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

122 Memorie van toelichting Energiewet, 12 juli 2022, p. 70.

123 Artikel 15 lid 6 Elektriciteitswet 1998; memorie van toelichting Energiewet, 12 juli 2022, p. 189.

124 'aansluiting met een doorlaatwaarde groter dan 3 x 80 Ampère voor elektriciteit of 40 m³(n) per uur voor gas', artikel 1.1 en artikel 3.4.8 Conceptwetsvoorstel Energiewet (versie internetconsultatie 17 december 2020).

125 Artikel 3.38 lid 3 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

126 Artikel 3.38 lid 3 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022; memorie van toelichting Energiewet, 12 juli 2022, p. 37, 38 en 301.

127 Artikel 3.104 concept-Energiewet – versie UHT, 17 november 2021.

verzoek ‘om een aanbod tot aanleg van of wijziging naar een aansluiting voor elektriciteit’ geweigerd worden.¹²⁸

De twee bepalingen ter uitzondering van de aansluitaak waren: 1) wanneer het beheer- of productieproces van de aangesloten zijn geïntegreerd om specifieke, technische of veiligheidsredenen,¹²⁹ 2) wanneer de verzoeker geen deel uitmaakt van de groep waar de eigenaar of beheerder van het gesloten systeem toe behoort.¹³⁰ Op de derde bepaling, met betrekking tot zowel de aansluit- als transportaak, kan een beroep gedaan worden wanneer er ‘redelijkerwijs onvoldoende transportcapaciteit beschikbaar is op zijn systeem’.¹³¹

Als wordt gekeken naar de verhouding van de aansluitaak voor een GDS met betrekking tot het principe van universele dienstverlening, valt het op dat de concept-Energiewet eerder, in de vorige versie, rekening hield met de karakteristieken van het GDS.¹³² Immers, toegang mocht worden geweigerd bij een capaciteitsgebrek maar ook bij een geïntegreerd beheer- of productieproces en wanneer de verzoeker geen deel uitmaakte van de groep waartoe de eigenaar/beheerder van het gesloten systeem behoorde. Een GDS kon onder verwijzing naar voornoemde redenen in de consultatieversie van de concept-Energiewet een aanbod tot aansluiting of tot transport weigeren. Echter, de twee weigeringsgronden met betrekking tot de aansluitaak zijn uit de wet gehaald. Dit leidt ertoe dat volgens het laatste concept een GDS strikt genomen alleen een verzoek tot aansluiting en tot transport van derden kan weigeren wanneer er een tekort is aan transportcapaciteit.¹³³ Dit roept echter ook vragen op. Een plicht voor een GDS om alle verzoeken tot aansluiting en transport in principe te honoreren, zou afbreuk kunnen doen aan de redenen waarom de ontheffing voor een GDS is aangevraagd. De toevoeging van een grote aansluiting aan een energiehub, zou er bijvoorbeeld toe kunnen leiden dat er meer elektriciteit nodig is dan kan worden opgewekt binnen de energiehub. Dit zou dan uiteindelijk juist een hogere druk op het distributiesysteem kunnen opleveren. Het EU-recht, waarmee de Energiewet in lijn moet zijn, is op zijn beurt ook onduidelijk of een GDS wel toegang kan weigeren ingeval een aansluiting niet verenigbaar zou zijn met het doel van het GDS.¹³⁴ Het is immers niet duidelijk in het EU-recht of naast de weigeringsgrond van capaciteitstekorten ook geweigerd kan worden, wanneer een aansluiting in strijd zou zijn met het doel van het GDS. De weigeringsgronden in verband met het doel

en de aard van het GDS worden in ieder geval niet expliciet genoemd in artikel 38 omtrent gesloten systemen uit de Elektriciteitsrichtlijn. Dit zou een reden kunnen zijn dat de weigeringsgronden met betrekking tot de aansluitplicht, niet zijn overgenomen in het voorstel voor de Energiewet dat verstuurd is naar de Raad van State (juli 2022).¹³⁵

Dit doet vragen rijzen; deze weigeringsgronden waarborgen namelijk de functionaliteit en het doel van een gesloten systeem. Wanneer een beheerder van een gesloten systeem alleen verzoeken tot aansluiting en transport kan weigeren op basis van gebrek aan transportcapaciteit en in alle andere situaties de verzoeker een aanbod dient te doen, kan dit de gehele functionaliteit van de E-OV-Hub tartten. Het doel is hier namelijk om binnen één afgebakend systeem, energie op te wekken en door te leveren om de druk op het openbare distributienet te verlagen. De toevoeging van een grote aansluiting aan een hub, zou er juist toe kunnen leiden dat er meer elektriciteit nodig is dan opgewekt kan worden binnen de hub. Dit zou dan uiteindelijk juist een hogere druk op het distributiesysteem op kunnen leveren.

De memorie van toelichting bij het voorstel voor de Energiewet zet echter wel uiteen dat de vereisten tot kwalificatie van een GDS, geïntegreerde productieprocessen en het primair leveren van elektriciteit aan verwante bedrijven, passen bij de mogelijkheid tot weigering van een verzoek tot aansluiting op een GDS. De memorie van toelichting duidt echter niet onder welke voorwaarden en omstandigheden deze kenmerken dan ook als weigeringsgronden aangevoerd kunnen worden.¹³⁶ In het licht van het voorgaande, zou het zijn aan te bevelen dat de Europese en nationale wetgever explicietere regelen onder welke voorwaarden het GDS derdentoegang kan weigeren.

Wanneer wordt gekeken naar de transportaak van het GDS in het voorstel voor de Energiewet, is te zien dat deze niet fundamenteel is veranderd ten opzichte van de Elektriciteitswet 1998. Dit betekent dat het recht op toegang, ook hier, niet is beperkt tot afnemers maar ook leveranciers dit recht hebben.¹³⁷ Hierbij dient te worden opgemerkt, dat de situatie van beperkte netwerkcapaciteit er wel toe kan leiden dat het verzoek voor transport van een leverancier kan worden geweigerd. Dit is ook afhankelijk van hoe de bepalingen inzake derdentoegang en vrije leverancierskeuze worden geïnterpreteerd door de

128 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 33.

129 Artikel 3.104 concept-Energiewet – versie UHT, 17 november 2021.

130 Als gedefinieerd in artikel 2:24b BW: een economische eenheid waarin ‘rechtspersonen en vennootschappen organisatorisch zijn verbonden’; artikel 3.7 lid 1 onderdeel b Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

131 Artikel 3.104 concept-Energiewet – versie UHT, 17 november 2021.

132 Ibid.

133 Artikel 3.109 lid 3 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022. De uitzondering inzake capaciteitstekort wordt alleszins restrictief geïnterpreteerd voor de reguliere systeembeheerder, gezien de transportaak een van de kerntaken is van een beheerder. Dit is echter ook een taak die toebehoort aan de GDS-beheerder. Ook uit gesprekken met de ACM werd duidelijk dat de bepalingen inzake derdentoegang strikt worden toegepast. Zie bijvoorbeeld Besluit ACM 6 december 2018, ACM/18/033359, randnr. 56 e.v. (*Schenkeveld/Liander*).

134 Artikel 38 Elektriciteitsrichtlijn.

135 Artikel 3.109 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

136 Memorie van toelichting Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022, p. 250-251.

137 *Kamerstukken II* 1997/98, 25621, nr. 3, p. 34 en 35: ‘Binnen deze marges heeft de netbeheerder de plicht op alle verzoeken om transport van elektriciteit een aanbod te doen, zonder daarbij onderscheid te maken tussen de verschillende verzoekers. Met name mag hij zijn aandeelhouders of bepaalde producenten en leveranciers niet bevoordelen.’

ACM, dit is doorgaans namelijk vrij strikt (zie ook paragraaf 4.2.3).¹³⁸

4.2.2. Universele dienstverlening en het GDS

Omdat de plicht tot waarborging van universele dienstverlening ligt bij de lidstaten en zij ook de verantwoordelijkheid dragen om hier vorm aan te geven, hebben de lidstaten, zoals bevestigd in *Sabatauskas*, de vrijheid om te kiezen naar welk soort systeem ze systeemgebruikers willen sturen, zolang deze keuze objectief en niet discriminerend is.¹³⁹ Als de plicht tot universele dienstverlening niet goed geregeld wordt door de lidstaat, is in beginsel de lidstaat hiervoor verantwoordelijk en niet het GDS zelf.¹⁴⁰ Daarbij dient te worden aangetekend, zoals eerder genoemd, dat het GDS over het algemeen alleen incidenteel huishoudens als aangeslotenen heeft.

Het is daarom onwaarschijnlijk maar zeker niet onmogelijk dat een lidstaat gebruik zou moeten maken van een GDS om het principe van universele dienstverlening na te leven. In het geval van de E-OV-Hub, ligt het net ook in een gebied van een ander publiek distributienetwerk, namelijk het net van Stedin.¹⁴¹ Omdat deze netten overlappen, zullen afnemers hoogstwaarschijnlijk ten eerste aansluiting vinden bij de reguliere systeembeheerder Stedin. Hierdoor zou de mogelijkheid tot weigering tot aansluiting door de E-OV-Hub in principe, met oog op de manoeuvreerruimte van de lidstaten, geen beperking moeten opleveren met betrekking tot het principe van universele dienstverlening.¹⁴² Echter, de wetgever zou wel meer duidelijkheid moeten bieden wat de plicht tot het waarborgen van universele dienstverlening betekent voor het beheer van een GDS voor het geval dat een huishouden niet op een regulier distributiesysteem is aangesloten, maar moet uitwijken naar een GDS.

4.2.3. Motiveringsverplichtingen bij afwijzing verzoeken derdentoeegang

De hiervoor besproken uitzonderingsgronden voor het verlenen van derdentoeegang door de beheerders van een GDS, zullen hoogstwaarschijnlijk, overeenkomstig eerdere jurisprudentie en besluiten van de ACM, vrij restrictief door de ACM worden geïnterpreteerd. In het besluit betreffende *Schenkeveld/Liander*, verlangde de ACM 'vergaande inspanningen' van reguliere systeembeheerders om aan de transportverplichtingen te kunnen voldoen.¹⁴³ Onder deze inspanningen kan worden verstaan, dat een systeembeheerder 'alle middelen uit de bedrijfsvoering' heeft ingezet in het onderzoek of aan het verzoek tot

transport kan worden voldaan.¹⁴⁴ De regels omtrent de inspanningen die de beheerder van een GDS moet doen voor het inwilligen van verzoeken tot toegang verschillen ten opzichte van een reguliere distributiesysteembeheerder. Waar een GDS-beheerder namelijk niet de plicht heeft om te onderzoeken of er in de toekomst aan het verzoek tot transport kan worden voldaan, heeft een reguliere systeembeheerder deze plicht wel.¹⁴⁵ Verder hoeft de GDS-beheerder ook geen investeringsplan op te stellen. Dit plan, dat elke twee jaar verplicht door reguliere systeembeheerders opgesteld moet worden, bevat een beschrijving van noodzakelijke uitbreidings- en vervangingsinvesteringen, de onderbouwing van deze investeringen en een verantwoording van de gemaakte overwegingen.¹⁴⁶

In het geval van een weigering op basis van een capaciteitstekort, krijgt de reguliere systeembeheerder te maken met andere verplichtingen tegenover de verzoeker dan een GDS-beheerder. Een transmissie- en distributiesysteembeheerder heeft namelijk onder het nieuwe wetsvoorstel een plicht om een deugdelijke motivering, informatie over welke maatregelen getroffen moeten worden om wel aan het verzoek te kunnen voldoen en informatie over geschikte alternatieve punten te geven aan de geweigerde verzoeker.¹⁴⁷ Het voorstel voor de Energiewet bepaalt dit niet expliciet voor gesloten distributiesystemen. Kijkende naar de verplichtingen van een GDS, lijkt enkel een deugdelijke onderbouwing van de weigering ten opzichte van de geweigerde verzoeker vereist.¹⁴⁸ Hieruit resteert de vraag of de motiveringsverplichting, zoals geregeld voor de reguliere distributiebeheerder, ook zou moeten gelden voor een GDS-beheerder wanneer hij een van de uitzonderingsgronden met betrekking tot aansluiting inroept. Op basis van deze bevindingen zou helderheid vanuit de wetgever wenselijk zijn.

4.2.4. Overige rechten en plichten voor een GDS die van belang zijn voor de E-OV-Hub

4.2.4.1. Actieve afnemers

Het concept van de E-OV-Hub maakt het ook mogelijk voor de hub om deel te nemen aan de elektriciteitsmarkt als 'actieve afnemer' in de zin van artikel 15 Elektriciteitsrichtlijn. Volgens de concept Energiewet houdt het begrip actieve afnemer in, dat een eindafnemer elektriciteit die is geproduceerd binnen de eigen installatie, 'verbruikt, opslaat of deze verkoopt, of (...) gebruik maakt van flexibilitets- of energie-efficiëntiediensten, mits die activitei-

138 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 37.

139 HvJ EU 9 oktober 2008, C-239/07, ECLI:EU:C:2008:551, punt 47 (*Julius Sabatauskas e.a.*).

140 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 36.

141 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 36.

142 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 36.

143 Besluit ACM 6 december 2018, ACM/18/033359, randnr. 56 e.v. (*Schenkeveld/Liander*).

144 Besluit ACM 6 december 2018, ACM/18/033359, randnr. 63 (*Schenkeveld/Liander*); S. Simonetti, N. Jans & P. Leopold, 'Capaciteitsgebrek op het elektriciteitsnet: verplichtingen van de netbeheerder', *Energy Law Blog* 30 januari 2019, p. 2, www.hvglaw.nl/wp-content/uploads/publications_nl/Capaciteitsgebrek-op-het-elektriciteitsnet-Energy-Law-Blog-01-2019.pdf

145 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 38. Dit volgt ook uit de uitzondering voorzien in artikel 38 lid 2 onderdeel c Elektriciteitsrichtlijn.

146 Artikel 3.34 en artikel 7.35 lid 1 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

147 Artikel 3.38 lid 4 en artikel 3.43 lid 4 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

148 Artikel 3.109 lid 3 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

ten niet zijn belangrijkste commerciële activiteit vormen'.¹⁴⁹ Het is voor de E-OV-Hub interessant om aangeduid te worden als actieve afnemer omdat dit de verkoop van elektriciteitsoverschotten aan derden mogelijk maakt. De E-OV-Hub kan worden aangemerkt als actieve afnemer, voor zover 'zijn activiteiten niet verder gaan dan zijn voornaamste commerciële of professionele activiteiten [hier: vervoersbedrijf]'.¹⁵⁰ In de Elektriciteitsrichtlijn staat, naast andere specifieke rechten en plichten die lidstaten hebben ten overstaan van actieve afnemers, ook omschreven dat lidstaten ervoor moeten zorgen dat wanneer eindafnemers willen optreden als actieve afnemers, ze dit moeten kunnen doen zonder te worden onderworpen aan 'onevenredige of discriminerende technische vereisten, administratieve voorschriften, procedures en vergoedingen, en aan nettarieven, die de kosten niet weerspiegelen'.¹⁵¹

4.2.4.2. Flexibiliteitsdiensten

Als actieve afnemer kan de E-OV-Hub ook flexibiliteitsdiensten leveren aan de transmissie- of distributiesysteembeheerders op grond van de Elektriciteitsrichtlijn en de concept-Energiewet.¹⁵² Hierbij gaat het om het vermogen om in te spelen op afwijkend aanbod en vermogen dat resulteert uit externe factoren.¹⁵³ De distributie- en transmissiesysteembeheerder mag flexibiliteitsdiensten inkopen om het systeem efficiënter te beheren, maar deze niet zelf verkopen. De E-OV-Hub kan door flexibiliteitsdiensten aan te bieden, een rol spelen bij het mogelijk maken van een optimaal systeembeheer door de reguliere systeembeheerders.¹⁵⁴

De Elektriciteitsrichtlijn maakt het mogelijk voor de systeembeheerders om flexibiliteitsdiensten van systeemgebruikers te kopen en om maatregelen voor energie-efficiëntie te treffen.¹⁵⁵ Door middel van het afnemen van deze flexibiliteitsdiensten vervullen systeembeheerders twee doeleinden. Ten eerste zorgt het ervoor dat systeembeheerders deelnemen aan congestiemanagement (wanneer de maximale transportcapaciteit lager ligt dan de behoefte aan transport) en ten tweede maakt het mogelijk dat systeembeheerders diensten kunnen inkopen om de efficiëntie met betrekking tot het exploiteren en ontwikkelen van het systeem, te bevorderen. Beide kunnen zowel op korte als lange termijn ingezet worden.¹⁵⁶ Voor meer informatie over de definitie van flexibiliteits-

diensten, kan in de memorie van toelichting van het voorstel voor de Energiewet worden gevonden dat ook het begrip 'congestiebeheers- en systeembeheersdienst' gebruikt kan worden. Hieronder wordt 'de aankoop van flexibiliteit [verandering van de elektriciteitsbelasting] die in het kader van congestiebeheer of als alternatief voor systeemverzwaren wordt ingezet' verstaan.¹⁵⁷

Buiten dat de E-OV-Hub kan worden gekwalificeerd als actieve afnemer, kan de hub eventueel ook optreden als aggregator voor afnemers binnen de grenzen van het GDS. Het nieuwe juridisch kader volgt hierbij namelijk de Elektriciteitsrichtlijn waardoor eindafnemers ook elektriciteit kunnen bundelen en verkopen.¹⁵⁸ Hier gaat het specifiek om het 'combineren van vraagrespons of ingevoede elektriciteit van verschillende actieve afnemers met het oog op wederverkoop'.¹⁵⁹ Bij dit laatste komt elektriciteit en dus ook flexibiliteit vrij wat vervolgens kan worden doorgeleverd. Hierdoor kan de energiehub als actieve afnemer een flexibiliteitsdienst leveren en vraag en aanbod van de aangeslotenen aggregeren.

Wanneer er vervolgens capaciteitstekorten ontstaan op het net, kunnen deze flexibiliteitsdiensten een belangrijke rol spelen bij het oplossen van deze tekorten. Hierdoor kunnen dus ook de pieken en dalen van vraag en aanbod worden opgevangen die worden veroorzaakt door windenergie en zonneparken. De urgentie om te zorgen voor een flexibel en duurzaam energiesysteem is dan ook benadrukt in het Clean Energy Package.¹⁶⁰ Hieronder valt ook het mechanisme omtrent flexibiliteitsdiensten dat is overgenomen in het voorstel voor de Energiewet.¹⁶¹ Systeembeheerders worden hierdoor aangemoedigd om deze flexibiliteitsdiensten te gebruiken behalve wanneer dit economisch niet efficiënt is of zou leiden tot ernstige marktverstoringen.¹⁶²

Door deze mogelijkheid voor distributiesysteembeheerders om flexibiliteitsdiensten in te kopen, kunnen dure investeringen in elektriciteitsnetwerken wellicht beperkt worden. In dit idee past ook het concept van de E-OV-Hub; capaciteitsbeperkingen op het net kunnen worden opgelost doordat de restcapaciteit van de hub kan worden doorverkocht als flexibiliteitsdienst aan andere systeembeheerders.¹⁶³

149 Artikel 1.1 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

150 Artikel 2 onderdeel 8 Elektriciteitsrichtlijn; artikel 1.1 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

151 Artikel 15 lid 1 Elektriciteitsrichtlijn; Lavrijssen & Stolle 2021, p. 44.

152 Artikel 32 Elektriciteitsrichtlijn; artikel 3.29 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

153 Donker e.a. 2015, p. 7. Zie ook: ACM, *Verkenning naar belemmeringen voor de rol van aggregator*, 10 april 2019, ACM/17/023478, p. 6.

154 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 45.

155 Artikel 31 en 32 Elektriciteitsrichtlijn; Lavrijssen & Stolle 2021, p. 45.

156 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 46.

157 Memorie van toelichting Energiewet: Algemene toelichting, 17 november 2021, p. 7; memorie van toelichting Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022, p. 56-57.

158 Artikel 13, 15 en 17 Elektriciteitsrichtlijn; memorie van toelichting Energiewet: Algemene toelichting, 17 november 2021, p. 6; memorie van toelichting Energiewet: Artikelswijze toelichting, 17 november 2021, p. 3. memorie van toelichting Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022, p. 56-57.

159 Artikel 1 lid 1 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

160 ACM, *Verkenning naar belemmeringen voor de rol van aggregator*, 10 april 2019, ACM/17/023478, p. 3.

161 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 46; ACM, *Verkenning naar belemmeringen voor de rol van aggregator*, 10 april 2019, ACM/17/023478, p. 3; memorie van toelichting Energiewet: Algemene toelichting, 17 november 2021, p. 60; memorie van toelichting Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022, p. 56-57.

162 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 46.

163 Lavrijssen & Stolle 2021, p. 47.

4.2.4.3. Integratie elektromobiliteit in het elektriciteitsnet
Als laatste belangrijke punt mogen distributiesysteembeheerders onder de Elektriciteitsrichtlijn in principe geen oplaadpunten voor elektrische voertuigen of opslagfaciliteiten ‘bezitten, ontwikkelen, beheren of exploiteren’.¹⁶⁴

Ook hier biedt de Elektriciteitsrichtlijn een uitzondering voor gesloten distributiesystemen in artikel 38 lid 2. De lidstaten kunnen er namelijk voor kiezen om ook hier een ontheffing te verlenen aan gesloten distributiesystemen. Deze uitzondering is mogelijk voor oplaadpunten en energieopslagfaciliteiten.¹⁶⁵ Dit lijkt niet te zijn overgenomen in het Nederlandse recht.

De Elektriciteitsrichtlijn gaat namelijk uit van het ruime begrip ‘distributiesystemen’, waaronder ook gesloten distributiesystemen vallen. Het Nederlandse wetsontwerp gaat uit van twee afzonderlijke systemen, namelijk distributiesystemen en gesloten systemen.¹⁶⁶ De concept-Energiewet zet de taken voor distributiesysteembeheerders en infrastructuurgroepen (de groepen waarvan de netbeheerders deel uitmaken) afzonderlijk uiteen. Wanneer bepaalde taken niet zijn genoemd in het voorstel voor de Energiewet, dan mogen deze ook niet verricht worden door de systeembeheerders¹⁶⁷ en infrastructuurgroepen.¹⁶⁸ Omdat voor gesloten systemen een apart regime geldt en de verplichtingen expliciet uiteengezet zijn voor gesloten systemen in artikel 3.108 van het voorstel voor de Energiewet, lijkt het verbod op het verrichten van andere taken niet van toepassing te zijn op beheerders van een GDS. Dit zou overigens ook de reden kunnen zijn waarom de wetgever ervoor heeft gekozen om niet expliciet te benoemen dat GDS-beheerders laadpalen mogen beheren en exploiteren.¹⁶⁹

De formulering in het voorstel voor de Energiewet wijkt dus af van de formulering in de Elektriciteitsrichtlijn.¹⁷⁰ Gelet op het belang van het concept van de E-OV-Hub voor de integratie van duurzame elektriciteit en elektromobiliteit in het energiesysteem, zal het belangrijk zijn dat de wet hierin meer verduidelijking brengt. Meer specifiek is het raadzaam om expliciet vast te leggen dat de beheerders van een GDS, in tegenstelling tot andere distributiesysteembeheerders, meer vrijheden hebben met betrekking tot het aanleggen, beheren en exploiteren van laadpalen en opslagfaciliteiten.

Deze laatste paragraaf heeft laten zien dat de E-OV-Hub goed past binnen de doelstellingen van de Elektriciteitsrichtlijn en de doelen van de energietransitie. Het past ook zeker goed in het mechanisme met betrekking tot de optimale inrichting van systeembeheer en de integratie van elektromobiliteit. Echter, ook hier moet wederom worden benadrukt dat nog opheldering gewenst is met betrekking tot het beheren en exploiteren van oplaadpun-

ten voor elektrische voertuigen om te verzekeren dat de E-OV-Hub past binnen de Nederlandse wetgeving.¹⁷¹

5. Conclusie

Met het doel van een klimaatneutrale EU in het vooruitzicht en het afstappen van het aardgas, zijn projecten zoals de E-OV-Hub hard nodig voor de realisatie van de energietransitie en voor de oplossing van de congestie op het elektriciteitsnet. De E-OV-Hub kan een grote bijdrage leveren aan de versnelling van de energietransitie in de binnensteden en de elektrificatie van het stadsvervoer waar momenteel een groeiend aantal aansluitingen zorgt voor congestie op het net. Een initiatief zoals de E-OV-Hub lijkt er overigens baat bij te hebben om gekwalificeerd te worden als gesloten distributiesysteem en gebruik te kunnen maken van de bijbehorende ontheffingen van bepaalde verplichtingen waaraan de reguliere systeembeheerder wel moet voldoen. Hierdoor zouden de doelen van de E-OV-Hub om bij te dragen aan een optimaal netbeheer door restenergie te leveren en gebruiken via een gesloten systeem, bereikt kunnen worden. Echter, dit artikel heeft laten zien dat verschillende onduidelijkheden bestaan in het Europees en nationaal recht met betrekking tot de verplichtingen voor gesloten systemen en de reguliere distributiesystemen. Deze onduidelijkheid komt onder meer voort uit de toepassing van een verschillende wetssystematiek door de Europese en nationale wetgever. Waar onder de Elektriciteitsrichtlijn het gesloten systeem alleen uitgezonderd wordt van de regels die van toepassing zijn op de reguliere systeembeheerder wanneer dit expliciet wordt benoemd, gelden onder het voorstel voor de Energiewet juist alleen de verplichtingen die expliciet genoemd worden voor gesloten systemen. Er blijven daarom veel onduidelijkheden bestaan in hoeverre de principes van universele dienstverlening en derdentoegang van toepassing zijn op het GDS. Door de onduidelijkheden in het Europees recht en de nieuwe ontwikkelingen in het nationale recht omtrent de weigeringsgronden voor toegang tot het net, rijst de vraag of het doel van de E-OV-Hub (dit is het optimaal produceren en verbruiken van elektriciteit binnen hetzelfde systeem en bijdragen aan de energietransitie) in het gedrang kan komen. Op grond van de consultatieversie van de Energiewet kon een GDS zich beroepen op twee specifieke weigeringsgronden tot aansluiting van derden die samenhangen met het doel en de aard van het GDS. In het voorstel voor de Energiewet dat naar de Raad van State is gestuurd, zijn deze gronden niet terug te vinden, waardoor een expliciete basis ontbreekt. Ook het Europees recht geeft op dit punt geen duidelijkheid. Op basis van

¹⁶⁴ Artikel 33 lid 2 en artikel 36 lid 1 Elektriciteitsrichtlijn.

¹⁶⁵ Artikel 38 lid 2 onderdeel d en e Elektriciteitsrichtlijn.

¹⁶⁶ Lavrijssen & Stolle 2021, p. 48.

¹⁶⁷ Tenzij deze noodzakelijk zijn om de wettelijke taken en plichten uit te voeren, artikel 3.17 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

¹⁶⁸ Artikel 3.19 Wetsvoorstel Energiewet – versie RvS, 12 juli 2022.

¹⁶⁹ Memorie van toelichting Energiewet: Algemene toelichting, 17 november 2021, p. 251.

¹⁷⁰ Lavrijssen & Stolle 2021, p. 48.

¹⁷¹ Lavrijssen & Stolle 2021, p. 48-49.

het huidige voorstel voor een Energiewet, leidt dit ertoe dat een GDS strikt genomen alleen een verzoek tot aansluiting en tot transport van derden kan weigeren wanneer er een tekort is aan transportcapaciteit. Een weigering lijkt dus niet mogelijk op basis van technisch geïntegreerde productieprocessen of het niet behoren tot de groep waar de eigenaar/beheerder van het gesloten systeem toe behoort. Hierbij rijst de vraag of de toegangsverplichtingen voor het GDS zo ver kunnen gaan, dat het doel en de functie van het GDS onder druk komen te staan.

De onzekerheid omtrent de regels die gelden voor een GDS wordt versterkt door de onduidelijkheid over de eisen inzake de universele dienstverlening en of het waarborgen van dit principe ook geldt voor gesloten distributiesystemen. Dit zou namelijk betekenen dat huishoudelijke afnemers en micro-ondernemingen – bij gebrek aan toegang tot een regulier distributiesysteem – ook toegelaten zouden moeten worden op een GDS als het recht op universele dienstverlening in gevaar is. Deze factoren bij elkaar opgeteld zorgen dat het juridisch kader voor de E-OV-Hub nog te veel onduidelijkheden laat. Zowel de Europese als de nationale wetgever zouden de rechten en plichten van de beheerder van het GDS op voornoemde punten moeten verduidelijken.

Waar dit artikel en het originele rapport uit 2021 de juridische randvoorwaarden voor de ontwikkeling van de E-OV-Hub bespreken, is ook van belang te kijken naar de impact van de ontwikkeling van gesloten systemen op het energiesysteem als geheel. De groei van een groot aantal gesloten systemen kan namelijk ook invloed uitoefenen op de inkomsten en kosten van de systeembeheerders en de uitoefening van de publieke taak van de systeembeheerders raken. Wanneer er uiteindelijk minder publieke systemen overblijven en de publieke netbeheerder met name in 'dure' gebieden de netten moet beheren, kan dit de druk op de taakuitoefening van de netbeheerder verhogen terwijl de kosten tegelijkertijd over minder actoren kunnen worden verdeeld. Het is daarom van belang dat de ontwikkeling van gesloten systemen zoals E-OV-Hubs worden gemonitord en dat de impact op de publieke taak van de systeembeheerders, de kosten van het energiesysteem en de kosten voor de aangeslotenen in de gaten worden gehouden. Daarbij is van belang dat wordt bekeken wat wel werkt en wat niet voor de versnelling van de energietransitie en welke Europese en nationale wettelijke aanpassingen nodig zijn om de energietransitie en innovatieve oplossingen in goede banen te leiden.